

Agnieszka Zielińska

Imiona chrzestne wśród katolików i ewangelików w Toruniu w XIX i na początku XX wieku

Rocznik Toruński 39, 161-193

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Imiona chrzestne wśród katolików i ewangelików w Toruniu w XIX i początku XX wieku

*Agnieszka Zielińska
Instytut Historii i Archiwistyki
UMK Toruń*

W Toruniu w XIX i na początku XX w. istniały trzy parafie rzymskokatolickie oraz trzy parafie ewangelickie, które obejmowały swym zasięgiem stare i nowe miasto, przedmieścia Torunia, ale także tereny podmiejskie. W badaniach o charakterze społecznym i demograficznym coraz częściej przeprowadza się obserwację imion nadawanych dzieciom przy chrzcie. W ten sposób badacze dopatrują się wielu różnic między poszczególnymi populacjami, konfesjami, zauważają wpływ określonych mód na nadawanie imion, obserwują różnice w tym zakresie zależnie od pozycji społeczno-zawodowej, dokumentują oddziaływanie duchownych i chrześcijaństwa na wybór imienia. Zagadnienie jest niezmiernie ciekawe i we współczesnych badaniach w mikroskalach poruszane było już wielokrotnie. Istotne jest więc, aby przy opisie tego zjawiska nie zapominać o analizie porównawczej, która pozwoli na uzyskanie pełniejszego obrazu i uzupełnienie zebranego materiału.

Na początku należałoby wspomnieć kilka słów o populacji, z którą w owym badaniu mamy do czynienia, w tym szczególnie o jej wielkości, gdyż we wszelkich badaniach o charakterze statystycznym, które tutaj zostaną poczynione, bardzo istotna jest wielkość próby. Im bowiem populacja liczniejsza, tym mniejsza możliwość wystąpienia przypadku i tendencji odbiegających od normy. Dla tego typu badań bardzo ważna jest też długość czasu, w którym obserwujemy to zjawisko. Im dłuższy okres tym dokładniej ujawniają się pewne kierunki zmian w tzw. procesie długiego trwania. Ważne jest także przeanalizowanie

zowanie rozwoju badanych zbiorowości ludzkich, jak również czynników, które na ten rozwój wpływały – hamowały go lub napędzały.

Na stosunki demograficzne w śródmiejskich parafiach katolickich: Świętych Janów i św. Jakuba wpływały podobne procesy społeczne i gospodarcze (tabela 1). Liczby urodzeń do połowy lat dwudziestych XIX w. rosły odpowiednio do 1206 i 868. Po pierwsze w tym okresie na terenie Torunia stacjonowało wojsko, Toruń leżał także na trasie jego przemarszów – to mogło wpływać na zwiększenie liczby urodzeń. Po drugie, wzrost mógł wiązać się z ożywieniem gospodarczym po ponownym włączeniu Torunia do zaboru pruskiego w 1815 r. i rozpoczęciem prac fortyfikacyjnych, a przez to imigracją do Torunia robotników i ubogiej ludności poszukującej pracy. Spadek tych wartości w kolejnych dekadach do 530 i 486 – do lat sześćdziesiątych – odzwierciedlał przejściową stagnację gospodarczą i łączył się z odpływem ludności z Torunia. W kolejnych dziesięcioleciach aż do końca XIX w. liczba urodzeń ponownie wzrastała w poszczególnych parafiach do 1089 i 1256. Sytuacja zmieniła się na początku XX w., kiedy to wartości te nieco spadły, co mogło się wiązać z zakończeniem prac nad dalszą rozbudową twierdzy i zahamowaniem migracji. Na terenie parafii NMP liczba wiernych, jak i zdarzeń demograficznych, zdecydowanie wzrosły w drugiej połowie XIX w. do 6573 wraz z powstawaniem osiedli robotniczych: Mokre i Nowe Mokre oraz rozwojem przemysłowym Torunia. Ożywienie gospodarcze po 1815 r. dla katolików na przedmieściach nie miało wielkiego znaczenia, a liczba urodzeń w tym czasie nawet się zmniejszyła.

Liczba urodzeń na terenie ewangelickich parafii staromiejskiej i nowomiejskiej również odzwierciedlała zmiany w sytuacji gospodarczej Torunia (tabela 2). Do początku lat trzydziestych XIX w. liczba ta cały czas rosła w parafii staromiejskiej do 1312, a w parafii nowomiejskiej do 1261. Ten wzrost spowodowany był zapewne podobnymi czynnikami jak w przypadku parafii katolickich, ale również imigracją do Torunia kadry urzędniczej i oficerskiej po 1815 r. Następnie (w okresie kryzysu ekonomicznego miasta) można było zauważyć pewne zmniejszenie liczby urodzeń w parafii staromiejskiej do 1137, a w parafii nowomiejskiej do 1179. W kolejnych dziesięcioleciach wartości te rosły. Na terenie parafii św. Jerzego liczba urodzeń konsekwentnie rosła,

Tabela 1

Liczba urodzeń w trzech parafiach katolickich w Toruniu w latach 1793–1914

Parafia	1793– 1800	1801– 1810	1811– 1820	1821– 1830	1831– 1840	1841– 1850	1851– 1860	1861– 1870	1871– 1880	1881– 1890	1891– 1900	1901– 1910	1911– 1914
Świętych Janów	388	584	1206	801	530	640	740	806	1052	1089	1052	982	313
św. Jakuba	614	737	868	744	486	618	622	741	1162	1256	1044	1225	508
NMP	586	749	501	833	699	798	847	1118	2389	4091	5599	6573	2275

Dla parafii Świętych Janów brak danych za lata 1826–1828, 1870.

Źródła: Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, Parafia Świętych Janów w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 013; Parafia Najświętszej Marii Panny w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 012; Parafia św. Jakuba w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA004-AA008.

Tabela 2

Liczba urodzeń w trzech parafiach ewangelickich w Toruniu w latach 1793–1914

Parafia	1793– 1800	1801– 1810	1811– 1820	1821– 1830	1831– 1840	1841– 1850	1851– 1860	1861– 1870	1871– 1880	1881– 1890	1891– 1900	1901– 1910	1911– 1914
staromiejska	783	847	1064	1312	1137	1538	1695	2205	2270	2555	1745	1862	627
nowomiejska	549	653	733	1261	1179	1280	1428	1863	2091	2160	1366	765	264
św. Jerzego	245	284	207	447	475	640	830	1213	1893	3126	3919	1960	680

Źródła: Archiwum Państwowe w Toruniu, Ewangelicka gmina wyznaniowa staromiejska w Toruniu, sygn. 24-30; Ewangelicka gmina wyznaniowa nowomiejska w Toruniu, sygn. 78, 80-81; Ewangelicka gmina św. Jerzego w Toruniu, sygn. 67; Evangelisches Zentralarchiv in Berlin, Thorn, Kreis Thorn/Westpreussen: księgi chrztów (Taufen) – sygn. 7742-7745, 7749, 7751-7753, 7760.

szczególnie w drugiej połowie XIX w., ze względu na – podobnie jak w przypadku parafii NMP – rozwój osiedli robotniczych.

Ważnym elementem badania społeczeństwa, w tym przypadku toruńskiego, będzie analiza imion nadawanych przy chrzcie. Dzięki temu można spróbować określić pewne prądy ideowe, kulturowe, mody, które docierały do populacji toruńskiej i wpływały na dobór imion chrzestnych i ich popularność w rodzinach katolickich i ewangelickich w XIX w. Prądy te i mody w tym czasie upowszechniały się głównie za pośrednictwem religii, działalności duchownych, ale też literatury, sztuki, relacji ustnych¹. Zagadnienie popularności imion chrzestnych związane jest z ogólnie pojętymi badaniami nad onomastyką polską². Dobór imion chrzestnych omawiany był też wielokrotnie przez badaczy demografii historycznej przy okazji omawiania zagadnienia chrztu i urodzeń. Kwestia ta cieszy się w ostatnich latach coraz większym zainteresowaniem. Badania w tym zakresie przeprowadzane były na podstawie danych źródłowych dla poszczególnych mikroregionów, najczęściej poszczególnych parafii³.

¹ O wpływie ówczesnej literatury na popularność imion piszą: A. Bach, *Die deutschen Personennamen*, Berlin 1943; R. F. Arnold, *Die Deutschen Vornamen*, Wien 1901; W. Fleischer, *Die deutschen Personennamen. Geschichte, Bildung und Bedeutung*, Berlin 1964. O nadawaniu imion w kontekście badań genealogicznych: K. Mikulski, *Kryterium imionowe w badaniach nad genealogią patrycjatu toruńskiego w XIV–XVI wieku na przykładzie rodziny Hütfeldów*, [w:] *Venerabiles, nabites et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej*, Toruń 1997, s. 307–318.

² J. S. Bystróż, *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa 1938; M. Górny, *Wybór imion chrzestnych dla dzieci szlacheckich w powiecie kcyńskim w XVII wieku*, *Genealogia. Studia i materiały*, 5: 1995, s. 53–67; J. Gawrysiakowa, *Praktyki religijne w XIX wieku (na podstawie metryk z parafii Rudka, powiat Bielsk Podlaski)*, *Roczniki Humanistyczne* (dalej: RH), 18: 1970, a. 92–94; Z. Sułowski, *Imiona chrzestne w parafii Piotrowin w XVII–XIX wieku*, RH, 20: 1972, z. 2, s. 99–116; M. Paulewicz, *Dobór imion i rodziców chrzestnych w Chęcinach w latach 1726–1810. Zagadnienia demograficzne*, *Katecheta*, 18: 1974, nr 1, s. 11–16; J. Kopiec, *Księga chrztów w Wysokiej z XVIII wieku jako źródło historyczne*, *Głos Olesna*, 10: 1978, s. 49–58; D. Kopertowska, *Kieleckie antroponimy XVI i XVII wieku*, Kielce 1980, s. 31–53; M. Kamińska, *Nazwy osobowe w najstarszych księgach metrykalnych parafii Łask*, *Onomastica* 30: 1986, s. 169–176.

³ K. Makowski, *Rodzina poznańska w I połowie XIX wieku*, Poznań 1992, s. 153–158. W pierwszej połowie XIX w. w Poznaniu wśród Niemców największą popularnością cieszyły się następujące imiona pierwsze: Jan (Johann) oraz imiona germańskie – Karol, Fryderyk, Anna, Karolina, Maria. Wśród Polaków w Poznaniu dominowało

Nadawanie konkretnych imion dzieciom mogło wynikać z tradycji rodzinnej (nadawanie imienia rodziców lub dziadków), dość częstego w dawnych czasach powtarzania imion w rodzeństwie. Bardzo duży wpływ na wybór imienia mieli sami duchowni, którzy wprost wpływali na to, wskazując konkretnych patronów. Na wybór imienia wpływ mógł mieć też niewątpliwie kult określonych świętych na danych terenach czy w danych miejscowościach, parafiach, związany również z patronami określonych miejsc kultu (kościółów, kaplic). Rodzice nadawali też dzieciom imię świętego, w którego dzień dziecko przyszło na świat – są to tzw. imiona przeniesione⁴. W ciągu wieków ginie jednak tradycja imion rodowych, słabnie cześć dla patronów świętych, protektorów dziecka, coraz więcej jest dowolności i mody w nadawaniu imion.

nadawanie imion takich jak: Jan i Józef, również Stanisław, Marianna, Antonina, Józefa Franciszka. Por. też: A. Czop, *Ruch naturalny ludności w parafii juncewskiej w latach 1801–1817 (na podstawie ksiąg metrykalnych)*, Przeszość Demograficzna Polski, 29: 2010, s. 136. Najpopularniejsze imiona w parafii juncewskiej w latach 1801–1817 to Jan, Michał i Józef oraz Marianna, Katarzyna i Józefa. J. Spychała, *Rodzina w parafii Strzelce Opolskie w latach 1766–1870*, Śląskie Studia Demograficzne (dalej: ŚSD), t. 5, Rodzina, s. 23–28. W parafii Strzelce Opolskie najpopularniejsze imiona w okresie 1766–1870 to dla chłopców: Jan, Józef, Franciszek i Karol, a dla dziewczynek: Anna, Barbara, Marianna i Franciszka. D. Daszkiewicz-Ordyłowska, *Rodzina w parafii toszewskiej w latach 1789–1877*, ŚSD, t. 5: Rodzina (= Acta Universitatis Wratislaviensis 2237, Historia 145), 2001, s. 86–89. W parafii toszewskiej w latach 1789–1877 najczęściej chłopcom przy chrzcie nadawano imiona Jan i Józef, dziewczynkom zaś: Agnieszka i Józefa. M. Górny, *Mieszkańcy parafii pępowskiej w 1777 roku. Analiza księgi status animarum*, Prace Historyczne IX, Wrocław 1994, s. 31–35. Jak wynika z badań nad katolicką parafią pępowską w 1777 r. na podstawie *status animarum* na liście imion najpopularniejszych występują: Jan, Wojciech, Franciszek i Maciej, a także Marianna, Katarzyna, Regina i Agnieszka.

⁴ K. Mosingiewicz, *Imię jako źródło w badaniach genealogicznych*, [w:] *Genealogia – problemy metodyczne w badaniach nad polskim społeczeństwem średniowiecznym na tle porównawczym*, pod red. J. Hertla, Toruń 1982, s. 92–97. Dla badań nad kryteriami imionowymi w okresie średniowiecza można było obserwować preferowanie danego imienia w określonym rodzie. Na nadawanie dzieciom pewnych imion miał wpływ kult świętych, jak również pielgrzymki do określonego miejsca kultu (np. Jakub od popularnych pielgrzymek do Composteli). Czasami wezwania kościołów wpływały na imiennictwo, choć tylko w skali lokalnej, czasami bywało odwrotnie – popularność imienia utrwalana była dodatkowo przez fundacje kościołów pod tym wezwaniem. Na nadawanie imion wpływ miała również moda, np. na imiona słowiańskie czy imiona panujących.

W takim właśnie czasie: okres nowożytny i XIX w., wzrastała popularność na imiona dynastyczne. Wśród ludności uświadomionej narodowo spotyka się imiona polskich bohaterów narodowych, poetów, królów. Zaczyna się też moda nadawania dzieciom imion bohaterów romansowych z powieści, jak również z poezji⁵. Zwyczaj nadawania kilku imion obserwować można było już w średniowieczu, ale powszechny stał się on w XVIII w. wraz z coraz silniejszym wzmaganiem się dewocji⁶.

Chrześcijaństwo było więc jednym z głównych źródeł, z którego przez wieki czerpano w zakresie nadawania imion chrzestnych. Pod względem pochodzenia były to głównie imiona przejęte z Pisma Świętego, imiona męczenników i wyznawców, głównie z okresu pierwszych wieków chrześcijaństwa. Skarbiec tych imion wzbogacił się jeszcze w okresie średniowiecza, kiedy to do licznej już rzeszy świętych dołączono grono nowych postaci: papieży, misjonarzy, biskupów, opatów, fundatorów zakonów, członków panujących dynastii. Wśród imion chrześcijańskich są imiona pochodzenia semickiego (hebrajskiego, aramejskiego), greckiego, łacińskiego, germańskiego oraz mniej liczne z pochodzenia celtyckie i słowiańskie. Trzeba pamiętać, iż nadanie imienia w rodzinach chrześcijańskich miało kluczowe znaczenie, wiązało się z udzieleniem sakramentu chrztu, który wprowadzał dziecko do grona zbawionych. Nadanie imienia świętego stawało się też symbolem przynależności do Kościoła oraz oddaniem danej osoby pod opiekę określonego świętemu. Święty musiał być konkretny, rozpoznawalny poprzez wydarzenia ze swojego życia, ponieważ to one właśnie przemawiały do wyobraźni ludzi⁷.

Analizując imiona nadawane dzieciom w Toruniu, będziemy odnosić się częściowo do podziału zapożyczonego z badań językoznawczych M. Malec dotyczących imion chrześcijańskich (w tym: imiona starote-

⁵ D. Simonides, *Od kolebki do grobu*, Opole 1988, s. 46–48.

⁶ M. Malec, *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*, Kraków 1996, s. 31–35.

⁷ W. Rozynkowski, *Omnes Sancti et Sanctae Dei. Studium nad kultem świętych w diecezjach pruskich państwa zakonu krzyżackiego*, Malbork 2006, s. 241–150. Na temat nadawania imion chrześcijańskich zob. też: H. Fros, F. Sowa, *Twoje Imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 1982.

stamentowe, nowotestamentowe, starochrześcijańskie, nowochrześcijańskie); germańskie (wywodzące się z nowochrześcijańskich); imiona pochodzenia słowiańskiego; imiona motywowane przez bohaterów świeckich, ale podział ten uzupełnimy imionami klasycznymi, które znalazły się w podziale J. S. Bystronia⁸.

Analiza doboru imion chrzestnych zostanie przeprowadzona w szeregu chronologicznym, co pozwoli zaobserwować dynamikę przemian w tym zakresie w skali zbiorowości katolickiej i ewangelickiej w ciągu lat 1793–1914. W badaniu zastosowano dwa rodzaje układów chronologicznych: dziesięcioletni – dla szczegółowych badań nad liczbą nadawanych imion, popularnością imienia pierwszego i drugiego oraz złożenia (tabele 5, 6, 7, 8), a także półwieczny – dla ukazania dwudziestu najpopularniejszych imion męskich i żeńskich (tabele 3, 4). We wszystkich tabelach zastosowano pisownię polską, a w tekście, w nawiasach, również pisownię imion w języku niemieckim.

W populacji toruńskich katolików i ewangelików początkowo używano liczniejszego katalogu imion męskich niż żeńskich (tabele 3, 4). U katolików odsetek kategorii: imiona pozostałe dla chłopców, wyniósł w pierwszej połowie XIX w. 17,4% ogółu, a dla dziewczynek 12,8% ; u ewangelików odsetek ten wyniósł odpowiednio 16,8% i 12,9%. Sytuacja zmieniła się w drugiej połowie XIX w., kiedy odsetek ten u katolików wyniósł dla chłopców 26%, a dla dziewczynek 29,4%; u ewangelików odpowiednio 27,7 i 26,1%. Warto też zauważyć, iż katalog imion generalnie ulegał znacznemu poszerzeniu, o czym świadczą coraz większy odsetek kategorii: imiona pozostałe w ujęciu chronologicznym. Jak wykazały badania K. Mikulskiego dla Torunia okresu średniowiecza i nowożytności w społeczeństwach o charakterze patriarchalnym, zdecydowanie większą rolę przykładano do imion synów. Badania wykazują, że nieco częściej synom niż córkom nadawano kilka imion przy chrzcie: dwa, trzy lub nawet cztery imiona. Poza tym większa liczba męskich niż żeńskich świętych dawała większe możliwości onomastyczne⁹.

⁸ Podział za: M. Malec, op. cit., s. 17–21, i J. S. Bystronia, op. cit., s. 16–17.

⁹ K. Mikulski, *Pałapka niemożności. Społeczeństwo nowożytnego miasta wobec procesów modernizacyjnych (na przykładzie Torunia w XVII i XVIII wieku)*, Toruń 2004, s. 260.

Chłopców częściej niż dziewczynkom nadawano kilka imion – widać to szczególnie przy dzieciach, którym nadano trzy lub więcej imion (tabele 5, 6, 7, 8). W parafiach katolickich trzy imiona nadawano częściej chłopcom (od 5,7 do 1,9%) niż dziewczynkom (od 4,5 do 1,9%). Podobnie było w parafiach ewangelickich, gdzie odsetki te wynosiły odpowiednio: 6,1 do 2,1 oraz 4,8 do 1,8%. O ile występowały więc pewne różnice w stosowaniu liczby imion chrzestnych dla dziewczynek i chłopców, o tyle nie można zauważyć takich różnic w poszczególnych wyznaniach chrześcijańskich. Dla obu badanych konfesji wystąpiła natomiast zauważalna tendencja do wzrostu popularności jednego tylko imienia przy chrzcie pod koniec XIX i na początku XX w.

Jan (Johann) to najpopularniejsze na ziemiach polskich imię chrześcijańskie, nowotestamentowe, w średniowieczu ustąpiło na pewien czas Mikołajowi, a w XVIII w. – Józefowi. Imię to ma swoje konotacje typowo chrześcijańskie. Jest wielu świętych patronów tego imienia. Najbardziej znani to Jan Chrzcziciel i Jan Ewangelista, co dla mieszkańców Torunia miało szczególnie duże znaczenie ze względu na patronów katedry toruńskiej. Zauważyć trzeba, iż wśród katolików w Toruniu imię to przez cały badany okres funkcjonowało wśród trzech najpopularniejszych pierwszych imion męskich. W latach 1793–1860 oraz 1901–1914 było na pierwszym miejscu. Imię to było nadawane na chrzcie bardzo często, w wyniku czego Janowie stanowili od 19,9 do 8,1% ogółu ochrzczonych chłopców. Imię to również wystąpiło w pięciu badanych okresach czasowych jako najpopularniejsze imię drugie. Funkcjonowało również wśród najczęstszych złożzeń z imieniem Józef, Paweł, Bruno. Przy badaniu dwudziestu najpopularniejszych imion w okresach półwiecznych można było zaobserwować zjawisko zmniejszenia odsetka Janów z 18,3 do 8,7%. Imię Jan dominowało również w parafiach ewangelickich. W badanych dziesięcioleciach siedem razy znajdowało się na pierwszym miejscu, jeden raz na drugim i trzecim. W odróżnieniu jednak od parafii katolickich nie było popularne jako imię drugie. Imię Jan w złożeniach wystąpiło jedynie w latach 1793–1810 z imieniem Bogumił (Gotlieb)¹⁰. Drugim

¹⁰ Zob. J. S. Bystroń, op. cit., s. 213–214; H. Fros, F. Sowa, op. cit., s. 300–314.

najpopularniejszym imieniem nadawanym chłopcom przy chrzcie w parafiach katolickich było starochrześcijańskie imię Franciszek (Franz), choć popularność tego imienia osiągnęła swoje maksimum w drugiej połowie XIX w. W latach 1861–1900 było ono na pierwszym miejscu (15 do 12,9% stanowili urodzeni chłopcy noszący to imię). W okresie wcześniejszym było na drugim lub trzecim miejscu według częstotliwości nadawania imienia pierwszego (z wyjątkiem dziesięciolecia 1831–1840). Wśród dwudziestu najczęściej nadawanych imion męskich w okresach półwiecznych uplasowało się na trzecim i drugim miejscu i stanowiło około 8% imion chrzestnych męskich. W drugiej połowie XIX w. imię to występowało często jako drugie, a także w złożeniach z imieniem Paweł. Wśród ewangelików imię Franciszek tylko raz – w okresie 1871–1880 – było drugim co do popularności nadawania imienia pierwszego, a na dziewiątym miejscu znalazło się w okresie półwiecza¹¹. Od początku badanego okresu do końca lat pięćdziesiątych XIX w. wśród trzech najpopularniejszych imion wśród katolików wyróżnić można było też starotestamentowe imię Józef (Joseph). W latach 1793–1820 oraz 1851–1860 było drugim pod względem popularności nadawanym imieniem pierwszym, a w latach 1821–1850 – trzecim. W dwóch okresach czasowych imię Józef było najpopularniejszym drugim imieniem. Występowało również w złożeniach z Janem. W ujęciu półwiecznym: w drugiej połowie XIX w. i na początku XX w. było trzecim pod względem liczby nadawania imieniem pierwszym, które zostało nadane 5,2% chłopców w parafiach katolickich. W obliczu jednak coraz częstszej zmienności, jak i większej liczby imion nadawanych będących w obiegu, zaobserwować można odchodzenie od nadawania tego imienia. Należy też wspomnieć, iż było ono o wiele mniej popularne wśród ewangelików. W drugiej połowie XIX w. wystąpiło dopiero na osiemnastym miejscu według popularności nadawania imienia pierwszego. Do dwudziestu najpopularniejszych w pierwszej połowie XIX w. należało imię pochodzenia germańskiego – Karol (Karl). Imię to znane było już w średniowiecznej Europie, głównie za sprawą Karola Wielkiego, w Polsce zaś – św. Karola Boromeusza, arcybiskupa Mediolanu, którego kult

¹¹ J. S. Bystroń, op. cit., 184–185.

szerzyli jezuici¹². W parafiach katolickich nadane zostało 398 chłopcom (co stanowiło 6,3% ogółu). Jedynie jednak w latach 1831–1840 pojawiło się w pierwszej trójce imion pierwszych na miejscu drugim i nadane zostało 13,8% chłopców przy chrzcie. Imię to było natomiast bardzo popularne wśród ewangelików. W czterech dziesięcioletnich okresach czasowych znalazło się na pierwszym miejscu według częstotliwości nadawania imienia pierwszego, również w czterech – na drugim miejscu oraz w dwóch – na trzecim. Występowało też jako najpopularniejsze drugie imię w latach 1881–1900 oraz 1911–1914. Co istotne, imię to dla całej pierwszej połowy XIX w. było na drugim miejscu co do popularności zaraz po imieniu Jan (Johann). Nadano je przy chrzcie 1096 chłopcom, co stanowiło 14,6% ogółu chrztów w latach 1793–1850 w parafiach ewangelickich. W drugiej połowie XIX w. imię to znalazło się na pierwszym miejscu i nadane zostało 1443 chłopcom (7,7% ogółu chrztów).

Wśród katolików w drugiej połowie XIX w. coraz większą popularność zdobywało imię Antoni (starochrześcijańskie). Jak zauważa w swoich badaniach J. Bystróż, pod koniec XIX w. popularność tego imienia słabła i zostało ono zastąpione nowymi imionami związanymi z tradycją narodową¹³. Zmiany te dla Torunia są również widoczne. U katolików w tym okresie pojawiło się imię typowo świeckie i dynastyczne – Władysław (pochodzenia słowiańskiego)¹⁴. W drugiej połowie XIX w. w przypadku obu badanych konfesji popularne stało się też imię Leon (pochodzenia starochrześcijańskiego), praktycznie nieużywane w pierwszym pięćdziesięcioleciu. Na początku XX w. nadawano też chłopcom nowotestamentowe imię Paweł (Paul), a także Edmund (imię o angielskich tradycjach dynastycznych). Wśród najczęstszych męskich imion drugich u katolików, oprócz wspomnianego już Jana, Franciszka i Józefa, wystąpiły również imiona Wilhelm i Aleksander (imię starochrześcijańskie – nosiło je kilkunastu świętych, ale wstawione zostało głównie przez Aleksandra Wielkiego). Popularność tego ostatniego imienia była szczególnie duża w okresie

¹² J. S. Bystróż, op. cit., s. 230–231; H. Fros, F. Sowa, op. cit., s. 335–337.

¹³ J. S. Bystróż, op. cit., s. 118–120.

¹⁴ Zob. H. Fros, F. Sowa, op. cit., s. 533–534; M. Malec, op. cit., s. 10–11.

średniowiecza. Na ziemiach polskich skończyła się wraz z powstaniem listopadowym¹⁵. Omawiając najpopularniejsze imiona chrzestne nie sposób nie wspomnieć o imieniu pochodzenia germańskiego – Fryderyk (Friedrich), mało znanym u katolików, ale bardzo popularnym u ewangelików. Było to imię znane i używane na terenie zaboru pruskiego jako imię rodziny panującej¹⁶. Znalazło się ono na drugim miejscu według popularności nadawania imion pierwszych w latach 1831–1840 oraz na trzecim miejscu w latach 1801–1820. Prawie przez cały badany okres funkcjonowało z Wilhelmem jako najpopularniejsze złożenie. W pierwszej połowie XIX w. znalazło się na trzecim miejscu w rankingu dwudziestu najpopularniejszych imion męskich nadawanych przy chrzcie u ewangelików, a w drugiej połowie XIX w. – na trzynastym miejscu. Bardzo popularne było również wśród ewangelików imię pochodzenia germańskiego – Wilhelm. Jako imię pierwsze, szczególnie częste w drugiej połowie XIX w., i to nie tylko ze względu na konotacje dynastyczne (od Fryderyka Wilhelma Hohenzollerna), ale także modę romantyczną – w latach 1881–1890 uplasowało się na drugim miejscu, a w latach 1891–1914 na trzecim. Przez cały niemal badany okres nadawane było najczęściej jako imię drugie i we wspomnianym złożeniu z Fryderykiem, ale też z Karolem. Co godne podkreślenia, w ujęciu półwiecznym imię Wilhelm zajmowało w pierwszej połowie XIX w. siódme, a w drugiej połowie XIX w. drugie miejsce wśród dwudziestu najpopularniejszych męskich imion pierwszych nadawanych w parafiach ewangelickich. W drugiej połowie XIX w. coraz częściej wśród ewangelików nadawano chłopcom przy chrzcie imię pochodzenia germańskiego – Kurt¹⁷. W latach 1891–1900 i 1911–1914 znalazło się ono na drugim miejscu wśród najczęściej nadawanych imion pierwszych, natomiast w latach 1871–1890 na trzecim miejscu. W całym drugim półwieczu imię to występuje na szóstym miejscu wśród dwudziestu najpopularniejszych i nadane zostało 760 chłopcom, co stanowiło 4,1% ogółu wszystkich chrztów chłopców w tym okresie. W pierwszej połowie XIX w. z kolei na czwartym

¹⁵ H. Fros, F. Sowa, op. cit., s. 80–83.

¹⁶ J. S. Bystróż, op. cit., s. 185–186.

¹⁷ Ibid., s. 238–239.

miejscu w rankingu dwudziestu najpopularniejszych imion nadawanych przy chrzcie w parafiach ewangelickich, a na piątym miejscu w parafiach katolickich, znalazło się imię pochodzenia łacińskiego – August. Wśród popularnych imion można wyróżnić też starotestamentowe imię Michał (Michael); imię pochodzenia germańskiego o tradycjach dynastycznych – Gustaw oraz starochrześcijańskie imię pochodzenia łacińskiego Maksymilian, które coraz częściej nadawano w drugiej połowie XIX w.

Analizując imiona chrzestne nadawane dziewczynkom należy przede wszystkim omówić nowotestamentowe imię Anna pochodzące od św. Anny, matki Najświętszej Marii Panny. Imię to na terenie Polski stało się bardzo popularne już w XIII w. Można sądzić, iż popularność tego imienia pozostawała w ścisłym związku z kultem Marii, którego imienia z szacunku dla Matki Boga do drugiej połowy XIX w. wśród katolików nie używano¹⁸. Jak wykazały badania K. Mikulskiego dla Torunia w okresie nowożytnym, imię Anna było bardzo popularne. Poza tym w badanym przez K. Mikulskiego okresie nastąpiło odwrócenie pewnych tendencji: na początku imię Anna najczęściej występowało samodzielnie, z biegiem czasu coraz częściej jako pierwszy, a później drugi człon imienia złożonego¹⁹. W parafiach katolickich w Toruniu w XIX w. również zauważyć można dużą popularność tego imienia. Jako najczęściej nadawane imię pierwsze wystąpiło ono w ośmiu badanych przekrojach czasowych: dwa razy znalazło się na pierwszym miejscu według popularności, trzy razy na drugim i trzy razy na trzecim. W latach 1793–1850 imię Anna nadano 852 dziewczynkom w parafiach katolickich (14,9% chrztów żeńskich – drugie miejsce), a w latach 1851–1914 – 1005 dziewczynkom (5,8% chrztów żeńskich – czwarte miejsce). Występowało też wśród najpopularniejszych złożzeń: Anna Marianna, Anna Maria, Anna Marta. Trzeba też zaznaczyć, iż imię to bardzo popularne było również wśród ewangelików: aż w siedmiu przekrojach czasowych znalazło się na pierwszym miejscu według popularności nadawania imienia pierwszego, dwa razy zaś na miejscu drugim. W latach 1793–1850 imię Anna nadano 1288

¹⁸ J. S. Bystroń, op. cit., s. 117–118.

¹⁹ K. Mikulski, *Pałapka niemożności*, s. 286–290.

dziewczynkom w parafiach ewangelickich (18,5% chrztów – pierwsze miejsce), a w latach 1851–1914 – 1223 dziewczynkom (6,9% chrztów – trzecie miejsce). Podobnie jak u katolików występowało w popularnych złożeniach: Anna Maria, Anna Karolina, Anna Dorota, Marta Anna. Imię to było wśród toruńskich chrześcijan często nadawane przy chrzcie szczególnie w pierwszej połowie XIX w. W drugim pięćdziesięcioleciu zauważyć można pewien spadek zainteresowania tym imieniem. Imię Marianna – służebnica Marii, zastępowało nowotestamentowe (w badaniach K. Mikulskiego weszło w skład grupy imion konfesyjnych²⁰) imię Maria w czasach, gdy nie używano go przez szacunek dla świętej. Jeszcze w pierwszej połowie XIX w. Maria była imieniem niezwykłym, pretensjonalnym. W ciągu XIX w., w miarę rozpowszechniania się imienia Marii, Marianna stawała się coraz rzadsza, utrzymywała się dłużej na wsiach, szczególnie tam, gdzie księża niechętnie jeszcze nadal patrzyli na używanie imienia Marii²¹. Wśród katolików w siedmiu przekrojach czasowych imię Marianna wystąpiło pięć razy na pierwszym miejscu według częstotliwości nadawania imienia pierwszego dziewczynkom i dwa razy na miejscu drugim. Imię to zdecydowanie dominowało w pierwszej połowie XIX w., w drugiej zaś połowie rolę tego imienia przejęło imię Maria – u katolików znalazło się jeden raz na pierwszym miejscu wśród nadawanych imion pierwszych, dwa razy na miejscu drugim i dwa razy na miejscu trzecim. Należy zauważyć, iż imiona te były również powszechnie używane jako imiona drugie oraz w złożeniach, np. Anna Marianna, Anna Maria, Maria Magdalena. W badanych półwieczach imię Marianna uplasowało się na pierwszym miejscu w pierwszej połowie (1049 nadań – 18,3%) i szóstym miejscu w drugiej połowie XIX w. (604 nadania – 3,5%), a imię Maria na szóstym miejscu w pierwszej połowie (230 nadań – 4%) i na drugim miejscu w drugiej połowie XIX w. (1376 nadań – 8%). Co ciekawe, w parafiach ewangelickich sytuacja była nieco inna. Zauważył to w swoich badaniach już dla okresu nowożytnego K. Mikulski. Imię to stało się od reformacji onomastycznym wyznaniem wiary ewangelików, mimo iż wśród katoli-

²⁰ Ibid., s. 290–293.

²¹ J. S. Bystroń, op. cit., s. 268–270.

ków obłożone było nadal zwyczajowym tabu. Marią nazywano bardzo duży odsetek dziewczynek już na początku XVII w., choć, jak zauważył badacz, odsetek ten był zdecydowanie wyższy na wsi niż w mieście. Imię Marianna nie zdobyło w nowożytności wśród ewangelików tak dużej popularności jak wśród katolików²². Trendy te widać było również w badaniach nad XIX-wieczną toruńską populacją ewangelików, gdzie imię Marianna nie wystąpiło nawet wśród dwudziestu najczęściej nadawanych imion. Nie ma go także wśród popularnych imion drugich czy też wśród powszechnie występujących złożeń. Imię Maria natomiast pojawiło się w czterech przedziałach czasowych wśród najpopularniejszych imion pierwszych: jeden raz na miejscu pierwszym, dwa razy na miejscu drugim i raz na miejscu trzecim. Poza tym w czterech okresach czasowych drugiej połowy XIX w. i początku XX w. było najczęściej nadawanym imieniem drugim, natomiast pięć razy występowało w najpopularniejszym złożeniu z Anną. Warto też zaznaczyć, iż wśród ewangelików w badanych półwieczach imię Maria uplasowało się na drugim miejscu w pierwszej połowie (946 nadań – 13,6%) i na siódmym miejscu w drugiej połowie XIX w. (690 nadań – 3,9%). Wśród imion żeńskich nadawanych w parafiach katolickich w pierwszej połowie XIX w. popularne było również starochrześcijańskie imię Katarzyna (Katharina). Imię to było znane już w średniowieczu i okresie nowożytnym, ale w XIX w. straciło na znaczeniu. Znalazło się ono trzykrotnie na trzecim miejscu według popularności nadawania imienia pierwszego oraz na tym samym miejscu w okresie półwiecznym 1793–1850. Co ciekawe, znaczenie tego imienia spadło na tyle, iż w kolejnym półwieczu nie wystąpiło ono w ogóle wśród dwudziestu najpopularniejszych. Imię to w parafiach ewangelickich było rzadko używane i w przedziałach półwiecznych znalazło się na jedenastym i szesnastym miejscu. Trzy razy u katolików – w okresie 1891–1914 – na pierwszym miejscu według popularności imienia pierwszego pojawiło się starochrześcijańskie imię Helena (Helene). Wystąpiło ono również w złożeniu z Marianną. W pierwszej połowie XIX w. w zasadzie nie nadawane, w drugiej połowie znajduje się na trzecim miejscu według popularności (nadane 1188 dziewczynkom – 6,9%

²² K. Mikulski, *Pałapka niemożności*, s. 286–290.

ogółu). Wśród ewangelików imię to znalazło się w okresie 1871–1880 na drugim miejscu według częstotliwości nadawania imienia pierwszego i podobnie jak wśród katolików dopiero w drugim badanym pięćdziesięcioleciu pojawiło się na dziewiątym miejscu (nadane 672 dziewczynkom – 3,8% ogółu). Dwa razy wśród katolików – w latach 1871–1880 i 1881–1890 – nowotestamentowe imię Marta jako pierwsze znalazło się na miejscu pierwszym, również dwa razy – w latach 1861–1870 i 1891–1900 – na miejscu drugim. Występowało też często w złożeniach z Marią i z Anną. Popularność tego imienia wśród katolików znacznie wzrosła w drugim półwieczu – zajęło pierwsze miejsce i nadane zostało 1575 dziewczynkom (9,1% ogółu), a w pierwszym półwieczu nie zostało nawet zaliczone do pierwszej dwudziestki. Również wśród ewangelików imię to było bardzo często nadawane w drugiej połowie XIX w. jako imię pierwsze, poza tym wystąpiło także w latach 1871–1880 jako najczęstsze imię drugie oraz w złożeniach z Anną. Podobnie jak wśród katolików Marta zyskała z upływem czasu i w drugim półwieczu stała się czwartym pod względem popularności pierwszym imieniem nadawanym dziewczynkom. Zarówno w parafiach katolickich jak i ewangelickich w drugiej połowie XIX w. i na początku XX w. coraz częściej nadawano im imię Gertruda. Było to imię pochodzenia germańskiego, znane w Polsce już w średniowieczu, używane często na początku XX w., wśród ludu na pograniczu niemieckim²³. Imię to u katolików znalazło się na drugim miejscu według częstotliwości nadawania imienia pierwszego w latach 1901–1910, 1911–1914 oraz na dziesiątym miejscu w latach 1851–1914. Występowało też w złożeniach z Marią i Elżbietą. U ewangelików było jeszcze częściej używane: w latach 1891–1890 i 1911–1914 na miejscu pierwszym, w latach 1901–1910 na miejscu drugim według popularności nadawania imienia pierwszego; na miejscu drugim w latach 1851–1914 (imię nadane 1295 dziewczynkom – 7,3% ogółu chrztów w tym okresie). Pod koniec badanego okresu coraz częściej pojawiało się również nowotestamentowe imię Elżbieta (Elizabeth). Imię to odnosi się do kilku świętych. Na terenie ziem polskich odnosiło się ono głównie do św. Elżbiety, matki św. Jana Chrzciciela, ale również, i to

²³ J. S. Bystroń, op. cit., s. 189–190.

chyba częściej, do św. Elżbiety Węgierskiej. Bardzo popularne było w XV i XVI w. W ciągu XIX w. i na początku XX w., według badań J. S. Bystronia, imię to staje się znacznie rzadsze²⁴. Analiza populacji toruńskiej skłania jednak do stwierdzenia, iż imię Elżbieta było bardzo popularne na przełomie XIX i XX w. Dwukrotnie znalazło się ono na pierwszym miejscu i raz na drugim miejscu co do popularności imion pierwszych w parafiach ewangelickich; na dziewiętnastym zaś miejscu według popularności nadawania w pierwszym badanym półwieczu i na pierwszym miejscu w drugim półwieczu (!) zostało nadane 1625 dziewczynkom (9,1% ogółu chrztów). Poza tym w latach 1793–1800 oraz 1891–1900 imię to było najczęściej nadawane jako imię drugie, występowało też w złożeniach z Gertrudą. Nieco mniej było Elżbiet wśród dziewczynek z rodzin katolików. Imię to znalazło się na trzecim miejscu według częstości nadawania imienia pierwszego na początku XX w. i występowało również często, podobnie jak u ewangelików, w złożeniu z Gertrudą. Poza tym imię to w okresach półwiecznych znalazło się na jedenastym i na siódmym miejscu. Bardzo popularne wśród ewangelików, szczególnie w pierwszej połowie XIX w., było imię Karolina (Karoline, Caroline), będące żeńską formą od omawianego już imienia Karol. W dziesięcioleciach 1801–1840 oraz 1901–1910 znalazło się na trzecim miejscu według częstotliwości nadawania imienia pierwszego i również na tym samym miejscu w okresie półwiecza. Było też najczęściej nadawanym przy chrzcie imieniem drugim. Występowało też w złożeniach z Anną i Wilhelminą. Omawiając popularne imiona w parafiach ewangelickich należy wspomnieć też o starochrześcijańskim imieniu Dorota (Dorothea), które w pierwszej połowie XIX w. nadane zostało jako pierwsze imię 294 dziewczynkom (4,2% ogółu udzielonych chrztów żeńskich). Było też popularnym imieniem drugim. Na uwagę zasługuje także imię Wilhelmina, funkcjonujące jako forma żeńska od imienia Wilhelm. Imię to w pierwszej połowie XIX w. było często nadawane jako imię pierwsze, ale przede wszystkim jako imię drugie, a także w popularnych złożeniach. Dziewczynki z rodzin ewangelickich nosiły też często imię Klara, zaliczone do nowochrześcijańskich. Wśród popular-

²⁴ Ibid., s. 164–165; H. Fros, F. Sowa, op. cit., s. 200–202.

nych pojawiły się imiona Joanna (Johanna), Emilia, Emma, Margareta czy na początku XX w. – Hildegarda. U katolików z kolei wspomnieć należy też imiona takie jak Julianna, głównie dla pierwszej połowy XIX w.; Franciszka (na siódmym miejscu w rankingu dwudziestu najpopularniejszych imion pierwszych w latach 1793–1850 i na piątym miejscu w tym samym rankingu w latach 1851–1914); Weronika, Zofia, a także Teresa jako popularne imię drugie. Na dziewiątym miejscu według popularności imion pierwszych w parafiach katolickich pojawiło się w pierwszej połowie XIX w. imię Barbara. Być może popularność tego imienia związana była z istnieniem i rozwojem kultu św. Barbary na terenie Barbarki pod Toruniem²⁵.

Nie sposób wymienić tutaj wszystkich imion używanych w populacji toruńskiej. Analiza ta jest pewną próbą określenia zmieniającej się mody na poszczególne imiona, a także zwrócenia uwagi na różnice w tym zakresie między konfesjami. Jak wykazały badania, w miarę upływu czasu w XIX i na początku XX w. katalog nadawanych imion chrestnych powiększał się. W XIX w. coraz częściej i chętniej nadawano dzieciom dwa, a nawet trzy imiona przy chrzcie. Zmieniło się to nieco na początku XX w. Katolicy częściej niż ewangelicy nadawali dzieciom imiona chrześcijańskie, rzadziej ulegali wpływowi literatury, raczej nie nawiązywali imionami do Starego Testamentu czy starożytności. U ewangelików zauważyć można większą swobodę w zakresie doboru imion chrestnych oraz uleganie modom na imiona o konotacjach dynastycznych. Charakterystyczne było również to, iż przedstawiciele poszczególnych konfesji nawiązywali raczej do własnych kręgów kulturowych w zakresie doboru imion, np. ewangelicy do imion pochodzenia germańskiego. Można to uznać za jeden z przejawów własnej tożsamości narodowej. Warto tu też zaznaczyć, iż dokładna analiza danych z ksiąg metrykalnych wskazała na niezbyt częste nadawanie dziecku imienia rodzica. Czynnikiem decydującym o wyborze imienia była najczęściej moda, ale i przywiązanie do religii chrześcijańskiej i jej wzorców.

²⁵ Zob. W. Rozykowski, *Św. Barbara i Barbarka – wokół początków kultu świętej męczennicy*, [w:] *Św. Barbara i Barbarka*, pod red. W. Rozykowskiego, ks. W. Miszewskiego, Toruń 2005, s. 9–21; P. Jeziorski, *Barbarka od XVI do XIX wieku*, *ibid.*, s. 63–118.

Na koniec należy też wspomnieć, iż w toruńskich parafiach rzymskokatolickich zdarzały się również sytuacje nadawania dzieciom imion bardzo rzadko spotykanych, np.

– w parafii św. Jakuba:

zapis metrykalny z 8 stycznia 1814 r.: urodzenie mnogie: Gaspar, Melchior i Baltazar Paulus,

zapis metrykalny z 16 lipca 1899 r.: Karmelia Melania,

zapis metrykalny z 17 kwietnia 1910 r.: Providentia,

– w parafii Świętych Janów:

zapis metrykalny z 3 marca 1816 r.: Fortunata Nestera Johanna,

zapis metrykalny z 12 maja 1900 r.: Pankracy Feliks Stefan.

W parafiach ewangelickich:

zapis metrykalny z 25 października 1857 r.: Artemizja Augusta Edyta – w parafii staromiejskiej

zapis metrykalny z 11 listopada 1845 r.: Thassilo Hugo Oskar – w parafii św. Jerzego.

Rzadkie nadawanie takich dość oryginalnych imion jest charakterystyczne dla każdej populacji również współcześnie. Nadając bowiem imię dziecku, rodzice zawsze starają się, aby nie było ono ośmieszające czy też nadto komplikujące życie.

Tabela 3

Dwadzieścia najpopularniejszych imion pierwszych nadawanych przy chrzcie w latach 1793–1914 w trzech parafiach rzymskokatolickich (łącznie) w Toruniu

Lp.	Imiona męskie pierwsze według popularności	1793–1850	Imiona męskie pierwsze według popularności	1851–1914	Imiona żeńskie pierwsze według popularności	1793–1850	Imiona żeńskie pierwsze według popularności	1851–1914
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Jan	1188	Jan	1588	Marianna	1049	Marta	1575
	%	18,7	%	8,7	%	18,3	%	9,1
2	Józef	733	Franciszek	1494	Anna	852	Maria	1376
	%	11,5	%	8,2	%	14,9	%	8,0
3	Franciszek	520	Józef	954	Katarzyna	378	Helena	1188
	%	8,2	%	5,2	%	6,6	%	6,9
4	Karol	398	Antoni	923	Julianna	371	Anna	1005
	%	6,3	%	5,1	%	6,5	%	5,8
5	August	359	Władysław	874	Joanna	335	Franciszka	885
	%	5,6	%	4,8	%	5,8	%	5,1
6	Antoni	222	Leon	844	Maria	230	Marianna	604
	%	3,5	%	4,6	%	4,0	%	3,5

cd. tab. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Andrzej	208	Paweł	810	Franciszka	228	Elżbieta	567
	%	3,3	%	4,5	%	4,0	%	3,3
8	Michał	207	Maksymilian	795	Rozalia	225	Jadwiga	511
	%	3,3	%	4,4	%	3,9	%	3,0
9	Jakub	189	Aleksander	572	Barbara	212	Joanna	478
	%	3,0	%	3,1	%	3,7	%	2,8
10	Ignacy	176	Bruno	557	Antonia	175	Gertruda	445
	%	2,8	%	3,1	%	3,1	%	2,6
11	Tomasz	127	Stanisław	534	Elżbieta	151	Klara	431
	%	2,0	%	2,9	%	2,6	%	2,5
12	Fryderyk	122	Bronisław	511	Dorota	122	Wanda	425
	%	1,9	%	2,8	%	2,1	%	2,5
13	Ludwik	113	Feliks	489	Zuzanna	112	Weronika	412
	%	1,8	%	2,7	%	2,0	%	2,4
14	Stanisław	111	Bolesław	444	Józefina	98	Zofia	395
	%	1,7	%	2,4	%	1,7	%	2,3
15	Szymon	108	Karol	423	Karolina	90	Józefina	380
	%	1,7	%	2,3	%	1,6	%	2,2

cd. tab. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	Mateusz	102	Kazimierz	401	Weronika	85	Leonarda	355
	%	1,6	%	2,2	%	1,5	%	2,1
17	Piotr	101	Edmund	385	Agnieszka	83	Antonina	327
	%	1,6	%	2,1	%	1,4	%	1,9
18	Paweł	92	Teodor	322	Jadwiga	80	Margaretta	295
	%	1,4	%	1,8	%	1,4	%	1,7
19	Wincenty	90	Bernard	274	Emilia	69	Teresa	265
	%	1,4	%	1,5	%	1,2	%	1,5
20	Teodor	83	Ludwik	255	Wiktoria	56	Waleria	252
	%	1,3	%	1,4	%	1,0	%	1,5
21	pozostałe	1108	pozostałe	4724	pozostałe	732	pozostałe	5078
	%	17,4	%	26,0	%	12,8	%	29,4
Razem	liczba chrztów	6357	liczba chrztów	18173	liczba chrztów	5733	liczba chrztów	17249

Źródła: Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, Parafia Świętych Janów w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 013; Parafia Najświętszej Marii Panny w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 012; Parafia św. Jakuba w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA004-AA008.

Tabela 4

Dwadzieścia najpopularniejszych imion pierwszych nadawanych przy chrzcie w latach 1793–1914 w trzech parafiach ewangelickich (łącznie) w Toruniu

Lp.	Imiona męskie pierwsze według popularności	1793–1850	Imiona męskie pierwsze według popularności	1851–1914	Imiona żeńskie pierwsze według popularności	1793–1850	Imiona żeńskie pierwsze według popularności	1851–1914
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Jan	1326	Karol	1443	Anna	1288	Elżbieta	1625
	%	17,7	%	7,7	%	18,5	%	9,1
2	Karol	1096	Wilhelm	1155	Maria	946	Gertruda	1295
	%	14,6	%	6,2	%	13,6	%	7,3
3	Fryderyk	748	Paweł	1012	Karolina	490	Anna	1223
	%	10,0	%	5,4	%	7,0	%	6,9
4	August	552	Jan	945	Wilhelmina	356	Marta	977
	%	7,4	%	5,1	%	5,1	%	5,5
5	Michał	356	Maksymilian	858	Emilia	324	Margaretta	835
	%	4,8	%	4,6	%	4,7	%	4,7
6	Jakub	298	Kurt	760	Dorota	294	Jadwiga	727
	%	4,0	%	4,1	%	4,2	%	4,1

cd. tab. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	Wilhelm	233	Eryk	702	Julianna	246	Maria	690
	%	3,1	%	3,8	%	3,5	%	3,9
8	Hermann	197	Gustaw	680	Luiza	234	Emanuela	677
	%	2,6	%	3,6	%	3,4	%	3,8
9	Gustaw	174	Franciszek	601	Joanna	228	Helena	672
	%	2,3	%	3,2	%	3,3	%	3,8
10	Juliusz	159	Bruno	596	Augustyna	198	Fryderyka	602
	%	2,1	%	3,2	%	2,8	%	3,4
11	Edward	145	Otto	556	Katarzyna	192	Klara	556
	%	1,9	%	3,0	%	2,8	%	3,1
12	Bogumił	141	Walter	548	Krystyna	186	Karolina	497
	%	1,9	%	2,9	%	2,7	%	2,8
13	Henryk	136	Fryderyk	526	Amelia	174	Hildegarda	485
	%	1,8	%	2,8	%	2,5	%	2,7
14	Ferdynand	126	Alfred	501	Henryka	162	Joanna	405
	%	1,7	%	2,7	%	2,3	%	2,3
15	Ernest	113	Ernest	498	Paulina	156	Berta	389
	%	1,5	%	2,7	%	2,2	%	2,2

cd. tab. 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
16	Adolf	101	Artur	456	Zuzanna	141	Katarzyna	358
	%	1,3	%	2,4	%	2,0	%	2,0
17	Ludwik	96	Hans	436	Ewa	130	Wanda	325
	%	1,3	%	2,3	%	1,9	%	1,8
18	Krystian	87	Józef	424	Fryderyka	122	Ernestyna	299
	%	1,2	%	2,3	%	1,8	%	1,7
19	Teodor	79	Herbert	411	Elżbieta	112	Luiza	267
	%	1,1	%	2,2	%	1,6	%	1,5
20	Samuel	63	Leonard	392	Berta	79	Edyta	256
	%	0,8	%	2,1	%	1,1	%	1,4
21	pozostałe	1258	pozostałe	5183	pozostałe	898	pozostałe	4650
	%	16,8	%	27,7	%	12,9	%	26,1
Razem	liczba chrztów	7484	liczba chrztów	18683	liczba chrztów	6956	liczba chrztów	17810

Źródła: Archiwum Państwowe w Toruniu, Ewangelicka gmina wyznaniowa staromiejska w Toruniu, sygn. 24-30; Ewangelicka gmina wyznaniowa nowomiejska w Toruniu, sygn. 78, 80-81; Ewangelicka gmina św. Jerzego w Toruniu, sygn. 67; Evangelisches Zentralarchiv in Berlin, Thorn, Kreis Thorn/Westpreussen: księgi chrztów (Taufen) – sygn. 7742-7745, 7749, 7751-7753, 7760.

Tabela 5

Imiona chrzestne – męskie nadawane w parafiach rzymskokatolickich

Lata	Liczba urodzeń	Brak imienia w metryce	Liczba nadawanych imion chrzestnych					
			1 imię	%	2 imiona	%	3 więcej imion	%
1793–1800	844	18	427	50,6	355	42,1	44	5,2
1801–1810	1075	52	414	38,5	548	51,0	61	5,7
1811–1820	1359	21	279	20,5	1007	74,1	52	3,8
1821–1830	1271	20	621	48,9	606	47,7	24	1,9
1831–1840	833	21	229	27,5	549	65,9	34	4,1
1841–1850	1121	14	513	45,8	569	50,8	25	2,2
1851–1860	1152	6	534	46,4	567	49,2	45	3,9
1861–1870	1402	9	625	44,6	690	49,2	78	5,6
1871–1880	2380	9	1243	52,2	1053	44,2	75	3,2
1881–1890	3326	2	1250	37,6	1924	57,8	150	4,5
1891–1900	3926	1	1894	48,2	1865	47,5	166	4,2
1901–1910	4416	1	2109	47,8	2125	48,1	181	4,1
1911–1914	1599	–	900	56,3	648	40,5	51	3,2

w Toruniu (łącznie) w latach 1793–1914

Pierwsze imiona według popularności									Drugie imię	Najczęstsze złożenia
1	liczba	%	2	liczba	%	3	liczba	%		
Jan	168	19,9	Józef	129	15,3	Franciszek	40	4,7	Jan	Józef Jan
Jan	192	17,9	Józef	145	13,5	Franciszek	69	6,4	Józef	Jan Józef
Jan	259	19,1	Józef	178	13,1	Franciszek	85	6,3	Jan	Jan Józef
Jan	220	17,3	Franciszek	146	11,5	Józef	103	8,1	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Jan	151	18,1	Karol	115	13,8	Józef	87	10,4	Józef	Fryderyk Wilhelm
Jan	198	17,7	Franciszek	124	11,1	Józef	91	8,1	Aleksander	Gustaw Adolf
Jan	176	15,3	Józef	154	13,4	Franciszek	114	9,9	Jan	Franciszek Teodor
Franciszek	199	14,2	Antoni	176	12,6	Jan	137	9,8	Franciszek	Gustaw Adolf
Franciszek	356	15,0	Władysław	228	9,6	Jan	133	5,6	Franciszek	Franciszek Paweł
Franciszek	468	14,1	Władysław	285	8,6	Jan	209	6,3	Jan	Franciszek Paweł
Franciszek	506	12,9	Jan	285	7,3	Leon	215	5,5	Jan	Paweł Jan
Jan	521	11,8	Leon	387	8,8	Paweł	312	7,1	Franciszek	Jan Bruno
Jan	129	8,1	Edmund	154	9,6	Paweł	101	6,3	Franciszek	Bruno Franciszek

Źródła: Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, Parafia Świętych Janów w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005–AA 013; Parafia Najświętszej Marii Panny w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 012; Parafia św. Jakuba w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA004-AA008.

Tabela 6

Imiona chrzestne – żeńskie nadawane w parafiach rzymskokatolickich

Lata	Liczba urodzeń	Brak imienia w metryce	Liczba nadawanych imion chrzestnych					
			1 imię	%	2 imiona	%	3 więcej imion	%
1793–1800	744	32	387	52,0	299	40,2	26	3,5
1801–1810	995	20	506	50,9	424	42,6	45	4,5
1811–1820	1216	31	378	31,1	766	63,0	41	3,4
1821–1830	1107	25	578	52,2	483	43,6	21	1,9
1831–1840	882	27	332	37,6	497	56,3	26	2,9
1841–1850	935	11	458	49,0	447	47,8	19	2,0
1851–1860	1057	8	508	48,1	511	48,3	30	2,8
1861–1870	1263	9	595	47,1	621	49,2	38	3,0
1871–1880	2223	6	1106	49,8	1040	46,8	71	3,2
1881–1890	3110	4	1463	47,0	1558	50,1	85	2,7
1891–1900	3769	3	2022	53,6	1645	43,6	99	2,6
1901–1910	4364	3	2602	59,6	1657	38,0	102	2,3
1911–1914	1497	1	845	56,4	604	40,3	47	3,1

w Toruniu (łącznie) w latach 1793–1914

Pierwsze imiona według popularności									Drugie imię	Najczęstsze złożenia
1	liczba	%	2	liczba	%	3	liczba	%		
Marianna	155	20,8	Anna	108	14,5	Katarzyna	58	7,8	Marianna	Anna Marianna
Anna	197	19,8	Marianna	137	13,8	Katarzyna	83	8,3	Marianna	Anna Marianna
Marianna	244	20,1	Anna	165	13,6	Katarzyna	103	8,5	Marianna	Marianna Barbara
Marianna	232	21,0	Julianna	134	12,1	Anna	108	9,8	Marianna	Anna Maria
Anna	179	20,3	Marianna	108	12,2	Julianna	82	9,3	Maria	Anna Maria
Marianna	173	18,5	Maria	113	12,1	Anna	95	10,2	Teresa	Maria Magdalena
Maria	181	17,1	Franciszka	144	13,6	Weronika	99	9,4	Maria	Maria Magdalena
Marianna	204	16,2	Marta	167	13,2	Franciszka	114	9,0	Maria	Marta Maria
Marta	325	14,6	Anna	274	12,3	Maria	234	10,5	Maria	Maria Magdalena
Marta	401	12,9	Maria	366	11,8	Anna	256	8,2	Maria	Anna Marta
Helena	457	12,1	Marta	286	7,6	Maria	228	6,0	Maria	Helena Marianna
Helena	455	10,4	Gertruda	318	7,3	Elżbieta	287	6,6	Maria	Gertruda Maria
Helena	136	9,1	Gertruda	103	6,9	Zofia	85	5,7	Maria	Elżbieta Gertruda

Źródła: Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, Parafia Świętych Janów w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 013; Parafia Najświętszej Marii Panny w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA 005-AA 012; Parafia św. Jakuba w Toruniu, Liber baptizatorum, sygn. AA004-AA008.

Tabela 7

Imiona chrzestne – męskie nadawane w parafiach ewangelickich w Toruniu

Lata	Liczba urodzeń	Brak imienia w metryce	Liczba nadawanych imion chrzestnych					
			1 imię	%	2 imiona	%	3 więcej imion	%
1793–1800	832	27	426	51,2	345	41,5	34	4,1
1801–1810	931	35	333	35,8	530	56,9	33	3,5
1811–1820	1040	22	501	48,2	469	45,1	48	4,6
1821–1830	1512	14	852	56,3	598	39,6	48	3,2
1831–1840	1476	7	733	49,7	705	47,8	31	2,1
1841–1850	1801	3	827	45,9	927	51,5	44	2,4
1851–1860	2122	2	999	47,1	1061	50,0	60	2,8
1861–1870	2667	4	1032	38,7	1560	58,5	71	2,7
1871–1880	3161	1	1391	44,0	1641	51,9	128	4,0
1881–1890	4025	–	1811	45,0	2015	50,1	199	4,9
1891–1900	3620	–	1890	52,2	1573	43,5	157	4,3
1901–1910	2320	–	1322	57,0	919	39,6	79	3,4
1911–1914	775	–	398	51,4	330	42,6	47	6,1

(łącznie) w latach 1793–1914

Pierwsze imiona według popularności									Drugie imię	Najczęstsze złożenia
1	liczba	%	2	liczba	%	3	liczba	%		
Jan	163	19,6	Michał	129	15,5	Karol	98	11,8	Bogumił	Jan Bogumił
Jan	185	19,9	Karol	155	16,6	Fryderyk	89	9,6	Wilhelm	Jan Bogumił
Jan	189	18,2	Karol	157	15,1	Fryderyk	97	9,3	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Jan	299	19,8	Karol	224	14,8	August	119	7,9	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Jan	278	18,8	Fryderyk	202	13,7	Karol	154	10,4	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Karol	308	17,1	Jan	212	11,8	August	157	8,7	August	Fryderyk Wilhelm
Karol	335	15,8	Gustaw	279	13,1	Jan	189	8,9	Wilhelm	Gustaw Adolf
Karol	357	13,4	Maksymilian	347	13,0	Paweł	234	8,8	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Jan	450	14,2	Franciszek	399	12,6	Kurt	185	5,9	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Jan	655	16,3	Wilhelm	378	9,4	Kurt	224	5,6	Karol	Fryderyk Wilhelm
Karol	456	12,6	Kurt	228	6,3	Wilhelm	225	6,2	Karol	Fryderyk Wilhelm
Paweł	267	11,5	Karol	187	8,1	Wilhelm	152	6,6	Wilhelm	Fryderyk Wilhelm
Paweł	99	12,8	Kurt	53	6,8	Wilhelm	41	5,3	Karol	Wilhelm Karol

Źródła: Archiwum Państwowe w Toruniu, Ewangelicka gmina wyznaniowa staromiejska w Toruniu, sygn. 24-30; Ewangelicka gmina wyznaniowa nowomiejska w Toruniu, sygn. 78, 80-81; Ewangelicka gmina św. Jerzego w Toruniu, sygn. 67; Evangelisches Zentralarchiv in Berlin, Thorn, Kreis Thorn/Westpreussen: księgi chrztów (Taufen) – sygn. 7742-7745, 7749, 7751-7753, 7760.

Tabela 8

Imiona chrzestne – żeńskie nadawane w parafiach ewangelickich w Toruniu

Lata	Liczba urodzeń	Brak imienia w metryce	Liczba nadawanych imion chrzestnych					
			1 imię	%	2 imiona	%	3 więcej imion	%
1793–1800	745	21	352	47,2	348	46,7	24	3,2
1801–1810	853	14	428	50,2	389	45,6	22	2,6
1811–1820	964	22	429	44,5	490	50,8	23	2,4
1821–1830	1418	16	544	38,4	824	58,1	34	2,4
1831–1840	1415	15	619	43,7	756	53,4	25	1,8
1841–1850	1657	8	824	49,7	774	46,7	51	3,1
1851–1860	1831	9	912	49,8	849	46,4	61	3,3
1861–1870	2614	5	1332	51,0	1188	45,4	89	3,4
1871–1880	3093	2	1584	51,2	1361	44,0	146	4,7
1881–1890	3816	–	1887	49,4	1744	45,7	185	4,8
1891–1900	3410	–	1766	51,8	1522	44,6	122	3,6
1901–1910	2267	–	1286	56,7	914	40,3	67	3,0
1911–1914	796	1	423	53,1	338	42,5	34	4,3

(łącznie) w latach 1793–1914

Pierwsze imiona według popularności									Drugie imię	Najczęstsze złożenia
1	liczba	%	2	liczba	%	3	liczba	%		
Anna	148	19,9	Dorota	111	14,9	Maria	88	11,8	Elżbieta	Anna Maria
Anna	172	20,2	Joanna	116	13,6	Karolina	75	8,8	Dorota	Anna Maria
Anna	173	17,9	Dorota	124	12,9	Karolina	82	8,5	Karolina	Anna Karolina
Anna	294	20,7	Wilhelmina	188	13,3	Karolina	145	10,2	Wilhelmina	Anna Dorota
Maria	318	22,5	Anna	189	13,4	Karolina	129	9,1	Wilhelmina	Karolina Wilhelmina
Anna	312	18,8	Maria	243	14,7	Emilia	125	7,5	Wilhelmina	Anna Dorota
Anna	324	17,7	Maria	258	14,1	Elżbieta	154	8,4	Wilhelmina	Karolina Wilhelmina
Anna	412	15,8	Marta	356	13,6	Klara	189	7,2	Maria	Anna Maria
Marta	425	13,7	Helena	377	12,2	Klara	279	9,0	Marta	Emma Jadwiga
Gertruda	554	14,5	Anna	365	9,6	Elżbieta	234	6,1	Maria	Anna Maria
Elżbieta	445	13,0	Emanuela	345	10,1	Margaretta	233	6,8	Elżbieta	Marta Anna
Elżbieta	298	13,1	Gertruda	185	8,2	Karolina	156	6,9	Maria	Anna Maria
Gertruda	101	12,7	Elżbieta	77	9,7	Hildegarda	68	8,5	Maria	Gertruda Elżbieta

Źródła: Archiwum Państwowe w Toruniu, Ewangelicka gmina wyznaniowa staromiejska w Toruniu, sygn. 24-30; Ewangelicka gmina wyznaniowa nowomiejska w Toruniu, sygn. 78, 80-81; Ewangelicka gmina św. Jerzego w Toruniu, sygn. 67; Evangelisches Zentralarchiv in Berlin, Thorn, Kreis Thorn/Westpreussen: księgi chrztów (Taufen) – sygn. 7742-7745, 7749, 7751-7753, 7760.